

Carend

ook als je niet meer beter wordt,
verdien je de beste zorg!

Palliatieve zorg bij Hartfalen “Leven toevoegen aan de dagen”

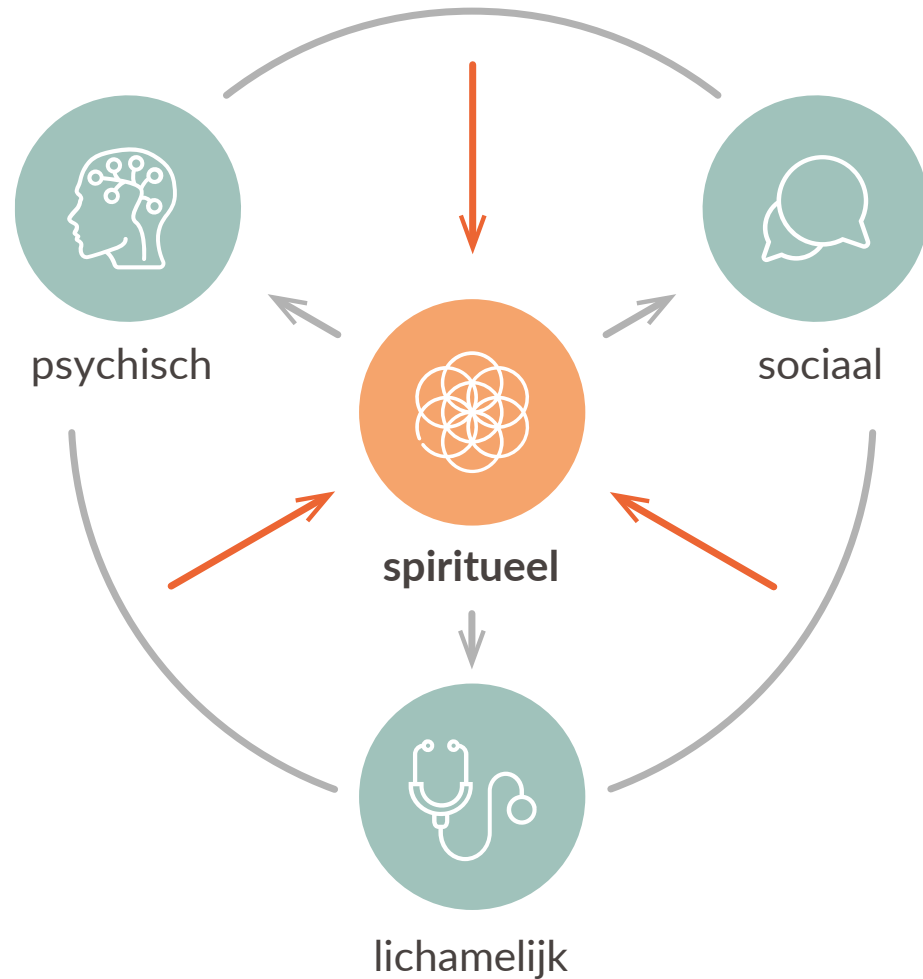
SM de Hosson, Longarts | September 2024

“

“You matter because you are you,
and you matter to the last
moment of your life.

We will do all we can, not only to
help you die peacefully, but also
to live until you die.”

Domeinen van palliatieve zorg

(Advance Care Planning)

(End-of-life Care)

Korte periode van plotselinge en snelle achteruitgang

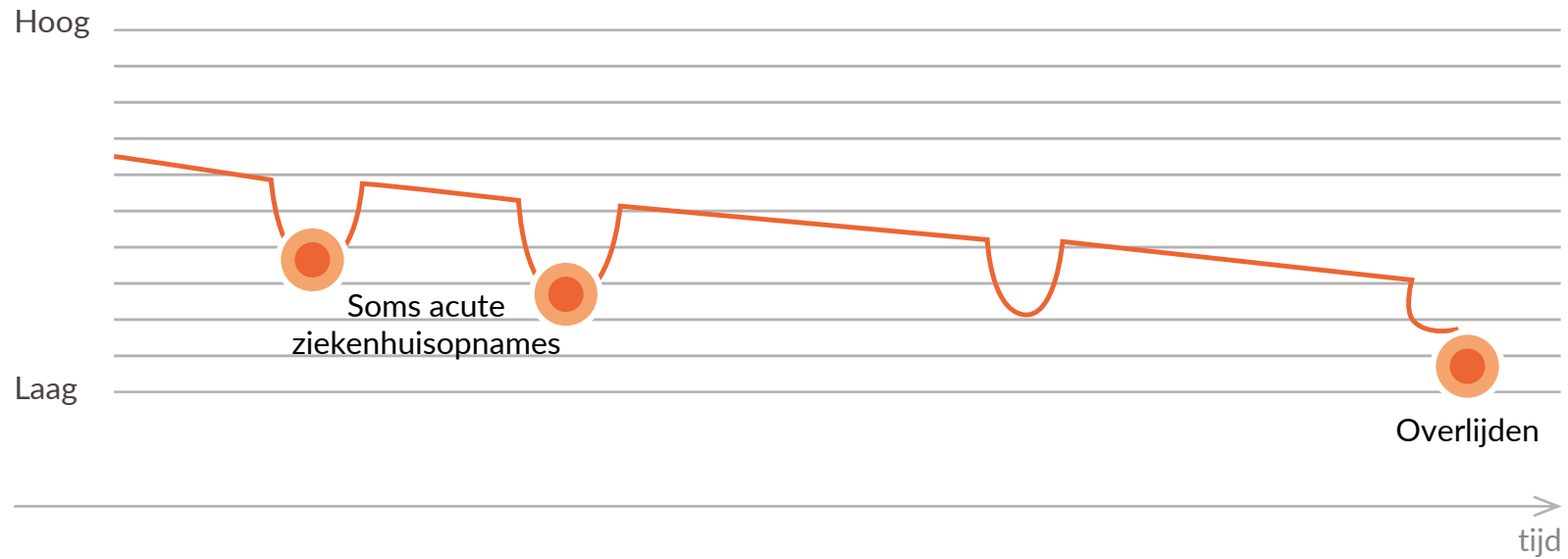
Specifiek voor het beloop van kanker

Vaak enkele jaren, maar achteruitgang meestal in een periode van enkele maanden

Geleidelijke achteruitgang met dips

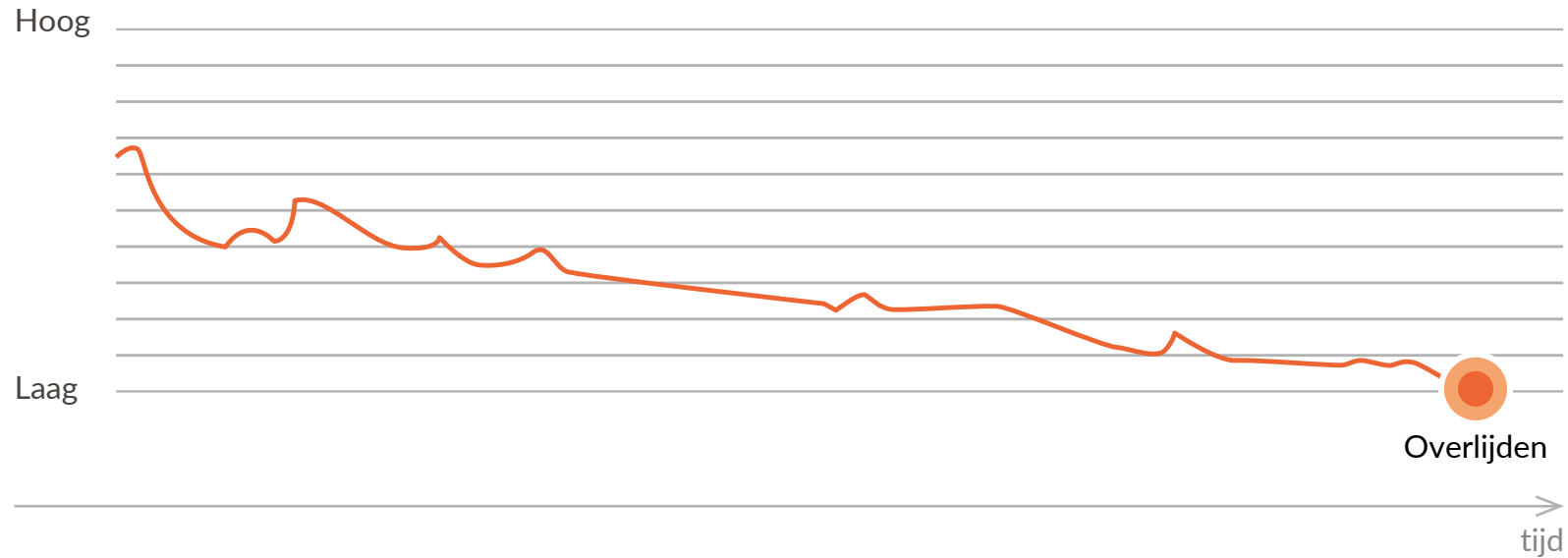
Vaak bij hartfalen en COPD

2-5 jaar, maar overlijden is meestal plotseling

Langdurige, geleidelijke achteruitgang

Vaak kwetsbare ouderen en dementerenden

Kan beginnen met achteruitgang van fysieke vermogens, spraak, cognitieve vermogens

Enigszins variabel circa 6 tot 8 jaar

Doodsoorzaken 2020

Rangnummer	Doodsoorzaak	Aantal doden
1	COVID-19	20.138
2	Dementie	14.855
3	Longkanker	10.070
4	Beroerte	8.890
5	Coronaire hartziekten	8.025
6	Hartfalen	7.130
7	COPD	5.627
8	Privé-, arbeids- en sportongevallen	5.618
9	Dikkedarmkanker	4.626
10	Borstkanker	3.080

Sterfte aan hartfalen 2020

Bron: [CBS Doodsoorzakenstatistiek](#) (gedownload van [CBS StatLine](#) in augustus 2021)

Wanneer denkt u aan palliatieve zorg?

Hartfalen – palliatieve richtlijn

- Zet palliatieve zorg vroegtijdig in:
 - een negatief antwoord op de surprise question
 - ongeplande ziekenhuisopnames
 - functionele status is laag of gaat achteruit, met beperkt herstellervermogen
 - afhankelijkheid van anderen
 - de mantelzorger heeft meer hulp en ondersteuning nodig

Hartfalen – palliatieve richtlijn

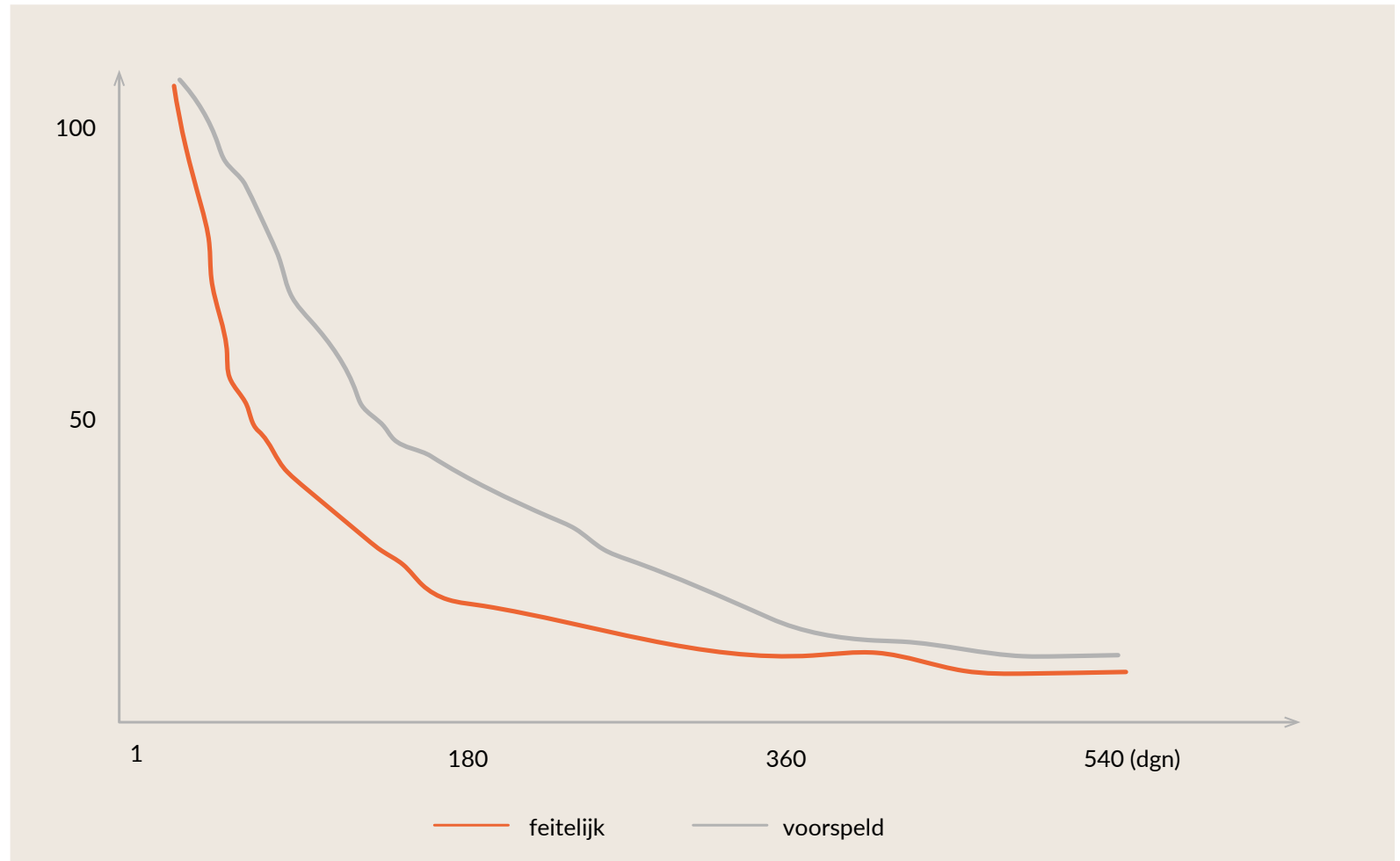
- Zet palliatieve zorg vroegtijdig in:
 - significant gewichtsverlies, aanhoudend ondergewicht of juist toename van gewicht, niet reagerend op ophogen van dosering van diuretica
 - persisterende symptomen ondanks optimale behandeling
 - de patiënt (of naaste) vraagt om palliatieve zorg of de patiënt geeft aan niet lang meer te zullen leven

“

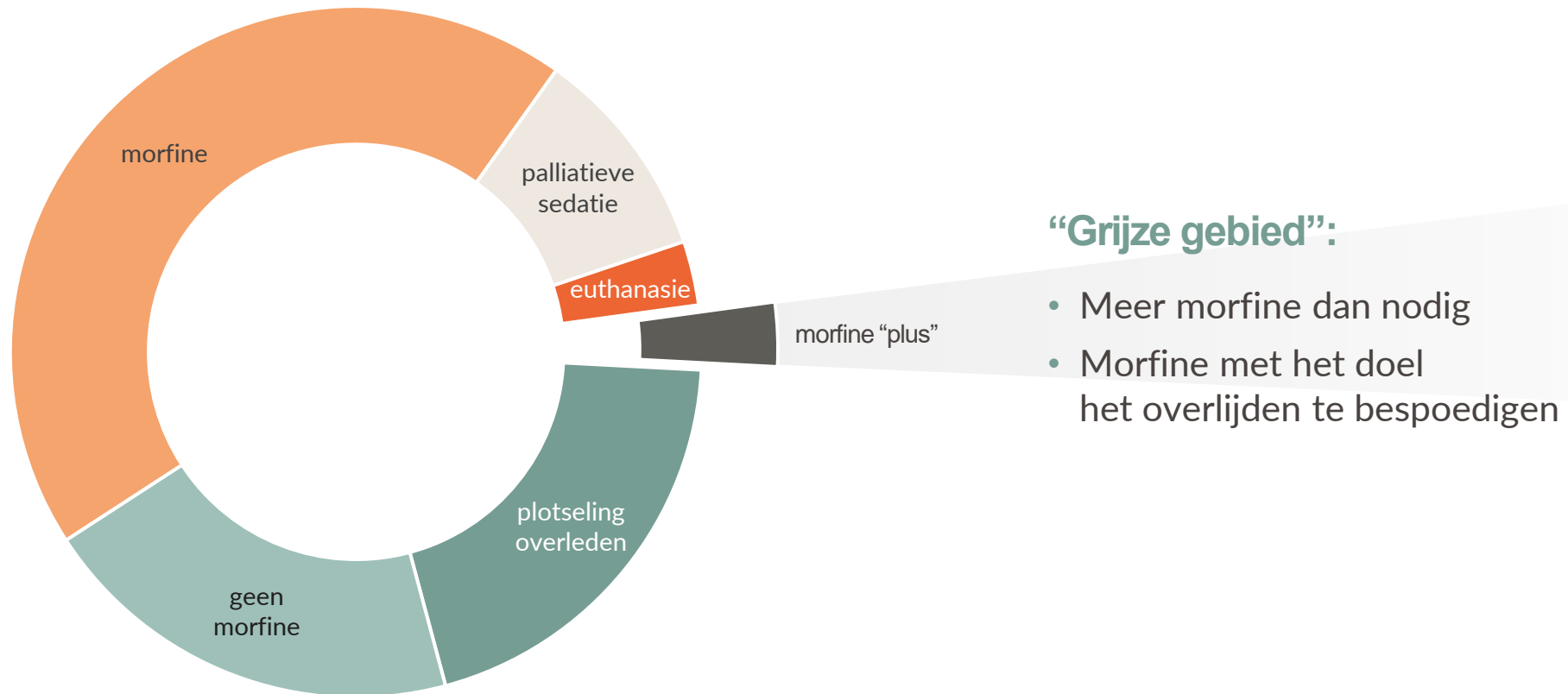
Hoe goed kunnen we die voorspellen?

“

Zuster, hoe lang duurt het nog?

Sterfte in Nederland in 2015

N = 146000

Laatste Levensfase Hartfalen

- Diuretica in principe lang doorgeven
- Morfine bij persisterende dyspneu
- Palliatieve sedatie
- ICD-beleid

En de pacemaker?

Een functionerende ICD (tachytherapie) kan het overlijdensproces verstoren door afgeven van shocks.

Deactivering geeft op het moment van de deactivering geen toename van cardiale klachten.

Een functionerende pacemaker (bradytherapie) of biventriculaire pacing (CRT) zal het overlijdensproces niet verstoren.

Deactivering van de pacemakerfunctie of CRT kan cardiale klachten veroorzaken of toename van cardiale klachten geven.

Medische interventies laatste levensfase

- Er zijn
- Symptoombestrijding
- Palliatieve sedatie
- Acute palliatieve sedatie
- Afzien van eten en drinken
- (Euthanasie)

Final common pathway

Metabole ontregeling van het lichaam (vrijkomen van cytokines) leidt tot een **cascade aan reacties**:

Daling cardiac output: slechte perifere circulatie

- Huidafwijkingen (livido reticularis)
- Fascia hippocratica /
ingevallen gelaat / spitse neus
- Droge slijmvliezen
- Nierinsufficiëntie →
uremie → sufheid
- Nierinsufficiëntie →
slechtere klaring medicatie
- Oligurie / anurie

Lever insufficiëntie: sufheid

Respiratoire insufficiëntie door longoedeem

- Benauwdheid
- Sufheid

**Zuurstoftekort in de hersenen.
Dit leidt tot:**

- Sufheid
- Afname reflexen: hoestreflex / slikreflex: reutelen
- Cheynes-Stokes Ademhaling

Signalen van een naderende dood

Dag(en) voor overlijden		-8	-7	-6	-5	-4	-3	-2	-1	0
(% patiënten)	Reutelen	0,9	1,3	1,9	3,5	5,1	9,1	15,2	29,1	47,6
	Apnoe	0,1	1,6	2,5	2,6	3,5	6,0	10,5	17,8	29,5
	Anurie	2,3	2,2	3,2	3,6	4,5	7,3	14,2	31,1	47,3
	Somnolentie	5,7	7,3	9,3	12,7	17,4	23,9	36,2	57,2	75,0

Hufkens, K. (2003). Objectief waarneembare tekens van het naderend overlijden bij palliatieve patiënten. Afstudeerscriptie, faculteit Medisch-Sociale wetenschappen, Katholieke Universiteit Leuven

Boeken

Gedichtenbundels

Kussens/dekens

Zelfverzorging

Snacks

Kaarsen

Nog veel uitdagingen

Maatschappelijke relevantie

Ethiek

Empathie / compassie

Positie zorgverlener

Zorg voor de zorgverlener /
vrijwilliger

Dank u voor
uw aandacht

Carend

 [carend.nl](https://www.carend.nl)

 info@carend.nl

 [@carend](https://www.linkedin.com/company/carend)

 [@carend_2020](https://twitter.com/carend_2020)

 [@carend_zorg](https://www.instagram.com/carend_zorg)